

“Το δάσος” - Πτυχιακή εργασία

Νίκος Ζαρωνάκης, Ιούνιος 2014

Το πιο δύσκολο κομμάτι της πτυχιακής μου εργασίας ήταν όταν ήρθε η στιγμή να γράψω κάτι για αυτήν. Για μένα τουλάχιστον είναι δύσκολο να βρεθούν ακριβείς αντιστοιχίες μεταξύ λόγου και εικαστικού έργου. Αν κάνω μια απόπειρα περιγραφικής ανάλυσης τότε αισθάνομαι ότι θα ξεφύγω από το αληθινό περιεχόμενο της εργασίας μου. Κι αυτό γιατί η τέχνη κατά την άποψή μου δεν μεταφράζεται απόλυτα σε λόγο. Η ίδια η λειτουργία της είναι νομίζω ακριβώς να αναπληρώνει τα “κενά” του λόγου και να καλύπτει τις αδυναμίες της λογικής. Η τέχνη, σύμφωνα με τον φιλόσοφο Ερνστ Κασίρερ, “είναι μια ερμηνεία της πραγματικότητας – όχι εννοιολογική αλλά διαισθητική. Μία ερμηνεία που δεν γίνεται με τη μεσολάβηση της σκέψης αλλά με τη μεσολάβηση αισθησιακών μορφών¹”.

Θα χρειαζόταν λοιπόν ένας λογοτεχνικός ή φιλοσοφικός λόγος για να μπορέσει κανείς να μιλήσει για μια καλλιτεχνική εργασία, ένας λόγος που κατά κάποιο τρόπο θα βασίζονταν στην ποιητική μεταφορά. Ένα χάρισμα λοιπόν, που απ’ όσο μπορώ να γνωρίζω, ποτέ δεν διέθετα.

Βέβαια στην δική μας εποχή, μια εποχή που μας δίνει την εντύπωση ότι όλα είναι επιστητά, προβλέψιμα, μετρήσιμα και εξηγήσιμα θα ακουστεί ίσως λίγο αλλοπρόσαλλο αν κάποιος ισχυριστεί ότι δεν γνωρίζει τα ακριβή “αίτια” της καλλιτεχνικής του εργασίας, ή ότι αδυνατεί να προσφέρει ένα “κλειδί” ερμηνείας. Ακόμα χειρότερα, υποθέτω, αν ισχυριστεί ότι η τέχνη δεν χρειάζεται διερμηνείες ή αναλύσεις. Γιατί θα όφειλε να χρειάζεται όμως; Γιατί θα πρέπει τα πάντα να εξηγούνται και να ερμηνεύονται; Και γιατί αυτό που πιστεύω εγώ ως πομπός για την καλλιτεχνική πράξη μου θα πρέπει να “επιβληθεί” στον αποδέκτη ως ερμηνεία; Οι ίδιες οι λέξεις και οι έννοιες δεν έχουν ένα κοινό νοηματικό φορτίο για όλους τους ανθρώπους, γιατί θα έπρεπε να έχει η τέχνη; (Εκτός αν παραδεχτούμε ότι η τέχνη είναι η αληθινή γλώσσα του ανθρώπου, και η ομιλία ένα υποκατάστατο).

Πιστεύω ότι καλά θα κάναμε να αφήσουμε μερικά πράγματα μέσα στην τέχνη απροσδιόριστα ή ανερμήνευτα, ανοιχτά σε επιμέρους ερμηνείες έστω, και η προσπάθεια για την προσέγγιση της τέχνης να βασίζεται περισσότερο στην απορία παρά στην απάντηση. Περισσότερο στην αίσθηση παρά στην λογική ανάλυση. Γιατί, ειδικά η ζωγραφική, μια τέχνη σιωπηλή, κατά την δική μου αντίληψη δεν είναι αντίγραφο της φύσης (ακόμα κι αν την αναπαριστά) ούτε και εικονογράφηση ιδεών, αλλά ως φαινόμενο εικαστικό είναι μία οπτική μορφή μέσα στην οποία τα πάντα έχουν ένα δικό τους τρόπο να εκπέμπουν σήματα, από τα οποία συχνά απομακρυνόμαστε ή μας διαφεύγουν εντελώς έχοντας την προσοχή μας στραμμένη αλλού. Κι έτσι, καταλήγουμε δυστυχώς καμιά φορά, κοιτάζοντας την ζωγραφική, να σκεφτόμαστε παρά να αισθανόμαστε.

Προσωπικές εμπειρίες και βιώματα, σκέψεις και αναμνήσεις, ερωτήματα κι απορίες σχετικά με την φύση και το περιβάλλον είναι ίσως μερικοί από τους λόγους που με έκαναν να επιλέξω “το δάσος” ως τίτλο της εργασίας μου. Ένας τίτλος που από ένα σημείο κι έπειτα γίνεται μεταφορικός και επεκτείνεται ώστε να συμπεριλάβει τις έννοιες του περιβάλλοντος και του χώρου. Αν έπρεπε οπωσδήποτε ένα κείμενο να χαρακτηρίσει το περιεχόμενο της εργασίας μου δεν νομίζω ότι θα έβρισκα κάτι πιο αντιπροσωπευτικό από αυτό το απόσπασμα του Arnold Berleant απο την “αισθητική του περιβάλλοντος”, το οποίο θα παραθέσω, γιατί ομολογώ ότι δεν θα μπορούσα ποτέ να περιγράψω ο ίδιος πιο συνοπτικά και ουσιαστικά κάποια θέματα που πιστεύω ότι διατρέχουν την πτυχιακή μου εργασία:

---

1 Cassirer Ernst, “Δοκίμιο για τον άνθρωπο – Εισαγωγή στην φιλοσοφία του ανθρώπινου πολιτισμού”, μτφ. Τ. Κονδύλης, ΚΑΛΒΟΣ, 1985

“Που όμως μπορούμε να εντοπίσουμε “το” περιβάλλον; Που βρίσκεται το έξω στην προκειμένη περίπτωση; Είναι μήπως το τοπίο που με περιβάλλει ως προς την θέση στην οποία βρίσκομαι; Είναι ο κόσμος έξω από το παράθυρό μου; Οι τοίχοι του δωματίου μου και του σπιτιού μου; Τα ρούχα που φοράω; Ο αέρας που αναπνέω; Το φαγητό που τρώω; Όμως το φαγητό μεταβολίζεται και μετατρέπεται σε σώμα μου, ο αέρας γεμίζει τους πνεύμονές μου και μπαίνει στην κυκλοφορία του αίματός μου, τα ρούχα μου δεν είναι μόνο το εξωτερικό περίβλημα του δέρματός μου αλλά συμπληρώνουν και προσδιορίζουν το παρουσιαστικό μου. Το δωμάτιο μου, το διαμέρισμά μου, ή το σπίτι μου ορίζουν τον προσωπικό μου χώρο και κόσμο. Και το τοπίο μέσα στο οποίο κινούμαι καθώς περπατώ, οδηγώ ή πετώ με το αεροπλάνο είναι επίσης ο κόσμος μου, και ρυθμίζεται από τον τρόπο με τον οποίο κατανοώ τα πράγματα, ορίζεται από τις κινήσεις μου, και διαπλάθει τους μυς μου, τα αντανακλαστικά μου, την εμπειρία μου, την συνείδησή μου, την ίδια στιγμή που εγώ προσπαθώ να επιβάλλω σε αυτόν την θέλησή μου. Είναι γεγονός ότι πολλοί από εμάς περνούν μεγάλο μέρος της ζωής τους μέσα στον ηλεκτρονικό χώρο της τηλεόρασης και των δικτύων από υπολογιστές. “Το” περιβάλλον, ένας από τους τελευταίους επιζώντες του δυϊσμού σώματος-νού, ένας μακρινός τόπος τον οποίο νομίζουμε ότι ατενίζουμε από μακριά, αναλύεται σε ένα πολύπλοκο δίκτυο από σχέσεις, συνδέσεις, και συνέχειες εκείνων των φυσικών, κοινωνικών, και πολιτισμικών συνθηκών που περιγράφουν τις πράξεις μου, τις αντιδράσεις μου, την αυτοσυνειδησία μου, και δίνουν τελικά μορφή και περιεχόμενο στην ίδια την ζωή μου. Γιατί δεν υπάρχει εξωτερικός κόσμος. Δεν υπάρχει καν έξω. Ούτε υπάρχει ένα εσώτατο άδυτο στο οποίο να μπορώ να καταφύγω για να προστατευθώ από εχθρικές εξωτερικές δυνάμεις. Ο αντιλαμβανόμενος (νους) είναι μια όψη του αντιληπτού (σώμα) και αντιστρόφως. Πρόσωπο και περιβάλλον αποτελούν συνέχεια το ένα του άλλου²”.

---

2 Arnold Berleant, “Η αισθητική του περιβάλλοντος”, Ίδρυμα Παναγιώτη και Έφης Μιχελή, Αθήνα, 2010.